

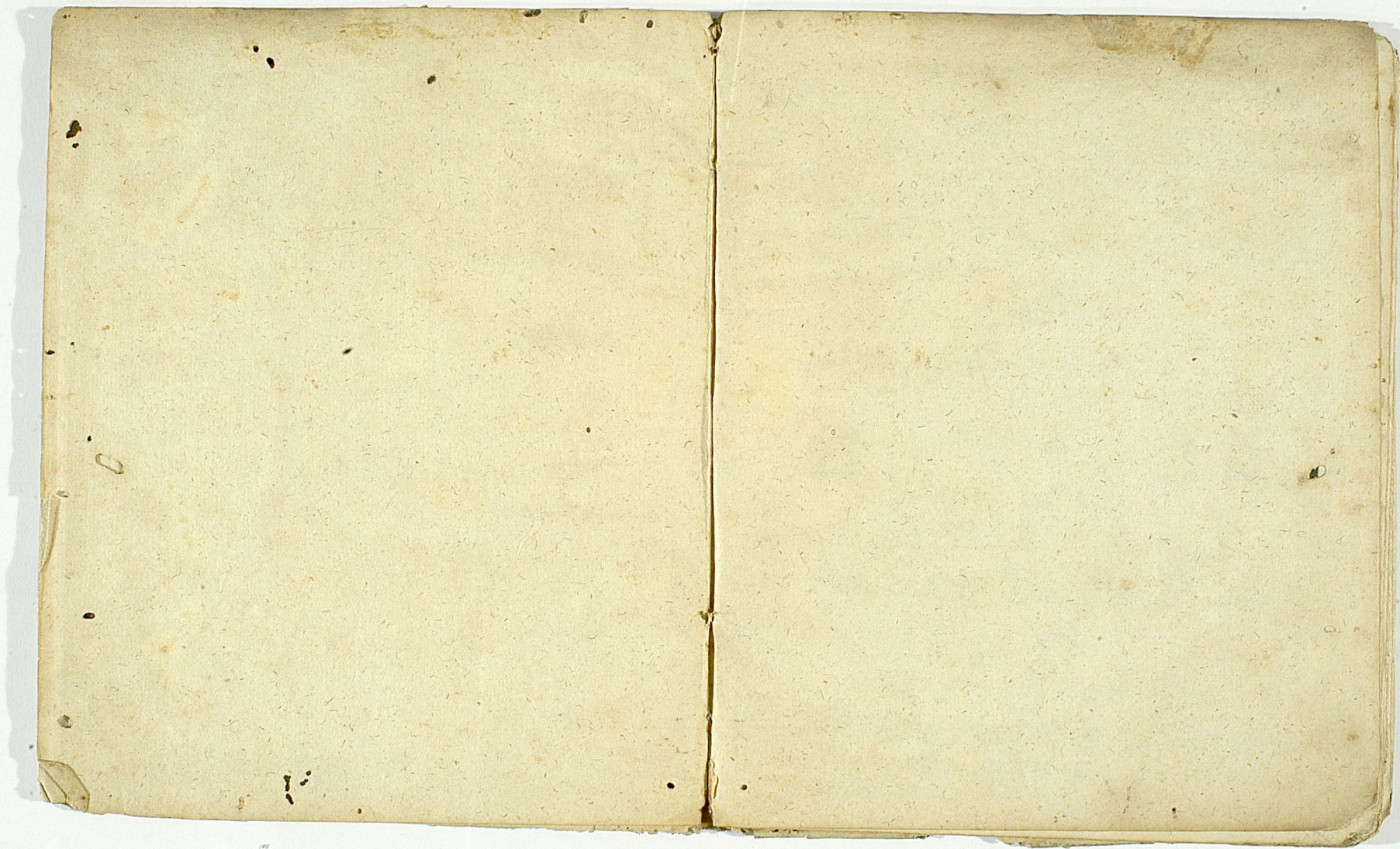
RMK. I.

1251

The image shows the front cover of an old, worn book. The central part of the cover is a dark, mottled green or black material with a rough, textured surface. This central panel is surrounded by a wide border of light-colored, possibly tan or beige, material that is heavily stained with brown and black spots, suggesting water damage or mold. The edges of the cover are frayed and torn, especially at the corners and along the spine on the left. In the top-left corner, there is a small, rectangular, light-colored label with two lines of text: "RMK. I." on the top line and "1251" on the bottom line. The book is set against a plain white background.

KMRT.

1251.

RMK I. 1257.

MIDŐN AZ HATALMAS HALAL;

Fennyen Tündöklő BATHORI Familiának
Erős HAROM Czimeres Sárkány FOGAT meg-ron-
totta, és fel-fordította

MUNKACZROL

Cassára érkezvén a testel.

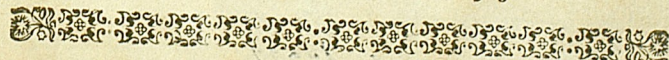
Predikállott

Néhai minden ki-gondolható dicsiretre
MELTO FELEDELMI

BATHORI
SOPHIA

Afzszony Halotti Pompá-
ján

Pater KYSS IMRE Jesuita.

NAGY-SZOMBATBAN, Nyomtattatott az Academiai
Bövellyel SRNENSKY MATTYAS által Anno 1680.

BATHORI-RAKOCZI Dicsőséges Nagy - Familianak kizded MARADEKIHOZ.

Eg az eldödi Magyar-Országi Kronikáknak emlékeztetése bizonyítja BATHORI Familianak méltóságos, és fölséges ki-terjedet tündöklő Fényét, Apátok ANNTAROL BATHORI Nemes Fának virágzó Agacskái, kizded RAKOCZI FERENCZ, és RAKOCZI JULIANKA.

Es hogy azon Nagy Familianak Ekecségét, Jóságát, s' minden dicsőségét egy summában, Historiának olvasása-nélkül-ü, meg-tudhassatok; Dicsőséges Nagy ANYATOK, méltóságos BATHORI SOPHIA Fejedelelem-Ajzszony Istenes ELETET, mint szép tiszta Tükört előtökben tisztom.

Hogy Ti-ü magatokban ki-ábrázolván, azzal tündöklőstetek Hölta-után-ü az ő dicsőséges Familijának Nagy-voltát; meg-mutatván az iránt, hogy nem lesztetek méltatlan UNOKAI, dicsfetes Jó Nagy ANYATOKNAK.

Mert nem csak azok Nevezetesei, és Nagyk, kiket magok Elejek dicsfreti, hanem kiket Maradekiok-ü Nagyk, és Dicsőségekké tisztom. Azért-ü Nagy dicsfetre méltó BATHORI ANDRAS, hogy olyan Leánya volt BATHORI SOPHIA, a' Ti Nagy ANYATOK, kinek másja Ekecséges Jóságra BATHORI Familianak nem volt. Azon okon fog öregbedni, Nagy ANYATOK dicsfreti, ha Magatokat méltó UNOKAINAK rendes Elestekkel lennyi meg-bizonyítjátok.

Sőt bár fellyül baladgya Istenes, és Világi mód szerént-ü igaz itilettel meg-foutoltatot Elestetek Nagy ANYATOK dicsfét; úgy-ü ugyan Nagybóbul az ő dicsősége. Nagy szerencse nem köldölmi más idegenektől dicső-

DE. BALLAGI ALABÁR

ORSZ. SZÉCHENYI-KÖNYVTÁR
Nóvadeknapló
193 7 62222

get, és a' mivel Nagy az Ember é Világon. Nem távoztok Magatoktól, ha Nagy ANY ATOK dicfiresen Elejét szemlélték el-selejtetetlenül. Es remélnhetitek Maradvékok mesztse időkre ki-terjesztendő dicsőségeket. Kiket hogy sokáig lássatok boldogul, tiszta Szívéből kívánnya.

Meg.nevezet Nagy Familianak, sok Elzter
dők forgása alatt

Méltatlan Alázatos Lelki Tanítója, Szolgája

Pater KYSS IMRE.

Fortitudo, & decor indumentum ejus. Proverb. 31.

Erősség és ékecség az ő öltözete.

Dicsírvén az Okos, és Istenes Afzszonyt Bölcső
Salamon, úgy szól, Példa beszédekről írt Könyve: 31. Rész-
ben: erre az igen nagy keserves gyászra öltözve gyűlt Ke-
gyes Halgatóim.

Amely alámélkodással emlékeznek a' Sz. Atyák, ama csudála-
tos Noé Bárkájáról, melynek el-készítését maga a' meg-
foghatatlan bölcsességű fő Ingenir, avagy fundáló felséges
Isten parancsolta minden részeire nézve véghez-vinni:
a' mint szép rendezten elmélkednek arról Sz. Agost. Do-
ktor L. 15. de Civit. cap. 26. és Abbas Rupertus L. 4. in Gen. cap. 18.
Es leg-csudálatosabbnak s' mélységes titokkal tellyeffebnek látezik
Istennek ábbéli el-intézése, mondván Noének, hogy annak a' nagy
Machinának, alkotmányának, melybe az egész Világ volt be-rekeszt-
ve: *In cubito consummabit summamatem ejus.* Gen. 6. Leg-fölsőb részét
egy könyöknyin végezzed.

Mellyet magyarázván Cardin. Cajet. úgy mond, hogy középiról
kezdven fel-felé, mint egy hegyessen fő menő oszlop formára kel-
let szüküllyi a' Bárkának, úgy hogy a' teteje egy könyöknyire
szorittalsék. Világnak egy csudaja ez a' munka; hogy oly nagy
épület, melyben minden-féle madarak, és vadak, s' azoknak
nemű eledelek, külön-külön féle által-rekesztések, alsó, közepő,
fölső házak voltak, a' teteje csak egy könyöknyi kicsinségen vége-
ződgyék.

Ernek a' Bárkának csudálatos csinálása. 27 Embernek testét je-
gyezi

gyezi úgy mond Szent Agoston, és Rupe: *Szent Ambrym Doctor-is L. de Noë, & Arca. Arca Noë, si quis velit impensius considerare, inveniet in ejus edificatione descriptam humani corporis figuram.* Ha ki szorgalmatossabban meg-gondollya Noë Birkájának építését, abban az emberi testnek formáját meg-láttya. Mert *Szent Agoston Doctor* mondáfa szerént: *Si hominem facientem metiaris supinum seu prorum, sexies tantum est longius a capite ad pedes, quam latus a dextra ad sinistram, & decies quam altus a terra.* Ha az hanyat feküvő embert meg-méred, hat-szor oly hosszú fejétől lábáig, mely széles jobb kezétől bal-kezéig, és tizszer, mely magas a földtől.

Lévn azért a Birkának hosszúsága hat-szor annyi, mint a szélessége, és tizszer annyi mint a magassága; éppen az embernek formájához volt alkalmaztatva: akarván a nagy bölcsességű Isten, a Világjak bolondságát, kiknek mayd e Világ is kicsiny, meg-mutatni. Ollyan vala ama telhetetlen gazdag, *Destruam horrea mea, & maiora faciam, & dicam anima mee; anima habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare.* Luc. 12. El-bontom chüremet, és nagyobbakat csinállok, és azt mondom a Lelkémnek: lelkem, sok esztendőkre el-tétetett sok javaid vannak, nyugodjál, egyél, igyál, vigan lakjál. Azonban hallya. *Stulte hac nocte, &c.* Bolond, ez éjyel a lelkedet meg-kériki tüled, a miket szerzettél pedig kié léznek. Ollyanoknak kiált Jayt az Isten Isaiás Prophéta által. *Va, qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis usque ad terminum loci, numquid habitabitis vos soli in medio terre?* Isaiá cap. 5. Jay a' kiki a' házhöz házat ragasztotok, és a' mezőhöz mezőt foglaltok a' helynek határáig, vallyon ti egyedül fogtok-é laknyi a' föld közepet? Gondoljátok-meg, hogy minden magasságtok, hosszúságtok, szélességtek, batelmozok, Uraságtok, birodalmotok csak egy könyöknyin végeződik-el, egy koporsóban szorúl.

Nézd a' Világi hatalomnak, fölségnek, gazdagságnak nagy vólat Nabuchodonosor nagy álló képében. A' feje jeles jó aranybol-vala, azaz: a' nagy fölséges Császári, Királyi, Fejedelmi, Nemzet-ség s' Nemesség. A' mellye pedig, s' a' karja ezüstmől, azaz: gazdagság, kincs, jövedelem, Jószág. A' hafa pedig, s' a' temporája rézből, az az: Hir, név, böcsület, mint a' réz peng, hangosko-dik

dik szerte szélyyel. A' szára pedig va-bol, azaz: hatalom, egésség, erő. Micsoda erőssége s' fundamentoma vagon mind ezeknek? A' lábainak némely része cserépből; s' azért csak föld, csak sár. *Le jő, le gőrdül a' kis kövecske, a' Halál. Redacta quasi in favillam alive a-rea, qua rapti sunt vento.* Dan. 2. akkor el-romlanak egyenlő képpen a' vas, cserép, réz, ezüst, és arany, és lőnek mint a' nyári szérúnak pozdoriái, mellyek el-ragattattak a' szélitől. Ihon minémű kicsinyiségre jut minden rendetlen nagyság. Noë egy könyöknyin végezted a' nagy Birkát.

Nézd amaz elméjével egeket hafogató kevély, maga veszedelmére föl-fuvalkodot Antiochus Király nagy dagályságát: *Is, qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbiū repletus, & montium altitudines in statera appendere; nunc humiliatus ad terram, in gestatorio portabatur.* 2. Machab. 9. A' ki magának láttatik-vala még a' tenger habiainak-is parancsolni, emberi mód fölöt kevélységgel el-telvén, és a' hegyek magasságit fontba meg-mérni, most a' földre vettetvén lektikában hordoztatik-vala. Mi volt ennek a' nagy fölségnek vége? Noë egy könyöknyin végezted a' nagy Birkát; egy kis koporsóba szorúllyon Antiochus, minden nagy ki terjedett fölségével.

Nézd ama nagy Monarchát Cyruft, kinek mészze ki-terjedet hatalmáról így szól Isten Isaiás által: *Ante faciem ejus subiecta fuerunt gentes, gloriosi terra humiliati, porta area contrita, & vesces ferrei confracti.* Cap. 45. Az ő Izzine előtt a' Pogányok, és Királyok hátat attak, a' földnek dicsősége meg-aláztator; a' réz kapuk el-rontattak, és a' vas rudak el-tőrettek. O mely nagy hatalom ez! de mely kicsinre szorula. Olvassad az Epitaphiumát. *Siste viator, quicquid venis; nec enim te adventurum ignoravi: Ego sum Cyrus, qui Persis Imperium constitui; pusillum terra, quo meum tegitur corpus, mihi non invideas.* Allapodgyál uton-járo, akar ki légy, mert tuttam ide jő-veteledet: En vagyok Cyrus, a' ki a' Persák birodalmát fel-állítottam; é kevés földet, mellyel testem be-vaan földve, ne irigyeljed. Ihon egy könyöknyin végeződék; egy kis koporsóban szorula, kit a' Persák tágos birodalma be nem foghatot-vala.

Nézd Salamon királynak mindenek felet-való fölsőségét. Ma-ni-

significatus est Rex Salamon super omnes Reges terra, így szól fölöle az Istennek Lelke 3. Reg. cap. 10. Felmagasztaltat azért Salamon Király a' földnek minden Királyi fölöt. Királyi méltóságához képest, olyan thronust csináltata. *Non est factum tale opus in Univerſis Regnis*. 3. Reg. cap. 10. Nem csináltatott olyan alkotmány semmi Országokban. O csudálatos nagyok! De csak egy könyöknyin végeződtek.

Erre a' nagy keferúséggel tellyes, és gyászos szomorúságra ösvelyűlt kegyes szívű Halgatoim, úgy gondolom meg-előzitek szép, Istenes, és bölcs elmétekkel, az én ebbéli igyekezetemet, és szándékomat, mire, és hova czélozok légyen ezekkel. Imé valami nagygyal, méltósággal, hatalmassal, dicsőséggel, erőssel, gazdaggal, széppel ékeztette-vala fel, a' nagy hatalmu Isten az ő kincses tárházából, és a' Természet az Uri, Palatinusi, Fejedelmi, Cardináli, Királyi Bathori nagy Familiat, mellyekkel Országokban, és a' Keresztény, sőt Pogány Világban-is ékesült, tündöklött, ragyagott mint az Eg, a' Napnak, Holdnak, Csillagoknak ki mondhatatlan szépségével, a' nagy fennyen magasztaltatott Bathori Familia, Ezer két száz esztendőnél tovább. Imé mondám mind azokat a' nagy fel-séges dolgokat egy könyöknyi, egy koporsonyi kicsinységre szorítá egy szempillantásban, a' Világgal, s' Világ Uraival biro hatalmas Isten, ő nagy szomorúság! a' minden diclőre méltó Fejedelmi dicsőséges BATHORI SOPHIA Afiszonynak, a' ki utolsó vala Tündöklő Familiájában, Halálával.

De hogy holta után-is élyen ez az örök jó-emlekezetre méltó Fejedelmi nagy Afiszony, bölcs Salamon tanácsát követem, szolván ő így az okos és Istenes Afiszonyrol: *Date ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in partu opera ejus*. Prov. cap. 31. Adgyatok neki az ő kezeinek gyümölcséből, és diclőjék őtet a' kapukban az ő cselekedeti: Az ő kezeinek gyümölcse, az ő Istenes keresztény élete. A' kapuk, az halálnak, koporsonak, sírnak kapui.

Es mivel hogy azon igyekezem tellyes tehetséggemmel, hogy mentül hathatósab, élesebb, hegyesebb, erősebb elszózt találhaslak, hogy azzal az emberek elméjébe és szívébe be metczhessem nagy mélyen, ennek a' nagy dicsőségű Fejedelmi Afiszonynak Istenes

letét

letét, hogy úgy Halála után-is diclőreessen élyen, és seledékenységen ne mennyen. Három Czimeres hegyes Sárkány Fogát tettem-fel Predikatióm Fundamentomának. Kérem a' kegyes Halgatókat, szomorúsággal, és méltó bánattal lágyicsák magok szívzeit, hogy úgy a' Három Sárkány Czimeres Fog, mélyebben hathasson belétek szép Lelki, és Testi oktatásunkra-is.

Halhattatok kegyes Halgatoim, hogy ez előtt sokkal-is Ezer két száz esztendővel, a' nagy hirrel tündöklő BATHORI Familiából első volt Vitus nevű, a' ki a' BATHORI nevet szerzette magának, és nagy Familiájának. Midőn az Ecsedi Lápságban lévő, s' azt a' tartományt rettentő, és veszedelmes károkat tévő nagy Sárkányt, kopijával fel-fegyverkezvén, és háromszor rohanván ütköztenek, meg-ölte. Azon dicsőséges három ütközettel szerzett nyereségnek örök emlekezetre, a' Sárkánynak Három Fogát hagyá Czimerül, és ajándékol Ecsedet az egész tartományával magájéva testé. Ezen Czimeres Három Fogakra osztom egész Eletét ennek a' nagy dicsőségű méltóságos Fejedelmi Afiszonynak: *Pro DEO, & Religione; pro Rege, & Patria; pro Anima, & virtutibus*. Istenért, és Religiomért; Királyért, és Hazámért; Lelkemért, és Jóságos Cselekedetekért. Avagy: *Fides, Spes, Charitas*. Hit, Reménség, Szeretet.

Plinius, bölcs és éles elméjével *L. 47. cap. 6.* igen diclőri s' magasztallya az *Opalus* nevű gyémántot; hogy más három nevezetes gyémántnak qualitätsát, minéműségét, szépségét magában foglallya. A' Carbunculufnak gyengén csillámozó tűzét: Az Amethyistufnak égő, s' ragyagó pirosloságát; A' Smaragdufnak Tengeri zöldségét. O drága kincs! drága gyémánt BATHORI SOPHIA! mely nagy perfectióban, s' mayd határ-nékül-való tökéletességben foglaltak magokban a' Te Czimeres Három Fogajd, a' három gyémántnak Hitnek, Reménségnek, Szeretetnek szépségét, és qualitätsát!

Világoskodott Lelkedben az igaz Hit nagy fennyen, mely nélkül tudtad Szent Pállal, Isten kedvében nem lehetni; s' mint a' Carbunculus csillámoztadtad minden-felé az igaz Hitnek hathatos tűzét. Ragyagott a' Szeretetnek Amethyistuffa, mondván száma nélkül Szent Péter szavát: *Tu ſcis Domine, quia amo Te*. Te tudod Uram, hogy szeretlek téged: hasonló-képpen amaz Istenét buzdó-an szere-

B

tó Sere,

66 Seraphicus Szent Ferencz mondását gyakran emlegetted: *DEUS meus, & omnia*: En Istenem, és mindenem! Ekeskedett a Reménységnek Smaragdusa szép Zöldséggel Lelkedben, untalan mondván és írván papiroskákra: En Istenem, En Reménységem! Es sokszori fanyarúságokban Jeremiának egeket meg-haytó hathatós kiáltását: *Spes mea in die afflictionis! cap. 17.* En Reménységem te a' nyomorúságok napján.

Ez a' három mennyei kincs: Hit, Reménység, Szeretet, Lelki három Leánya volt Báthori Sophia nagy dicsőségű Aszszonynak; nézvén azokkal, Szent Patronájára Szent Sophia Aszszonyra; kinek három Leánya volt *Fides, Spes, Caritas*, s' azokkal Romába menvén sok Aszszonyokat az igaz Hitnek ismértségére vezérlett. Ugy Báthori Sophia nagy Aszszony, Lelki szép három leányival: Hittel, Reménységgel, Szeretettel, nem csak Aszszonyokat, hanem számlálhatatlan férfiakat-is a' Christus Aklába hozott. Nézd-elirigység nélkül igaz szemmel Magyar Nemzet: Nemes Bereg Vármegyében, a' holot Erdélyből- való ki jövelele előtt, hat Catholicusnál több nem találtatott, tedhatod-e most számát? Nézd Patakon, és más helyeken, a' hová Aszszonyosága kiterjedett, az igaz Hit-is mennyire terjedt Istenes buzgólkodása által. Nem volt szabad a' Pataki Tartományba, az igaz kereszténységnek jelét, a' keresztet fel-emelni se Temetéseken, se más Istenes Vallásunknak szokott Processióin. De Báthori Sophia nagy Aszszony Czimeres Sárkány Foga mellett, a' fel-feszítettett Jesust nem csak ben a' Templomokban praedikállottuk, hanem a' Szent Jelekkel kivülis nyilván magasztaltuk.

Tudta az okos Fejedelmi nagy Aszszony az igaz Hittet, az igaz Kereszténység fundamentomának, és fejének lennyi: mutatván és Idvözítőnk arra akkor, midőn az Apostolokat küldvén, imigy oktatta: *Esote prudentes, sicut serpentes. Matth. 10.* Okosfak legyetek mint a' kigyok: Mellyet magyarázván S. Chrys. Hom. 34. in Matth. post Initium, ugy mond: a' mint a' kigyó semmit sem gondol véle, ha meg vágiák-is a' testét, csak a' fejét őrizhesse-meg: Ugy te-is, ha kinscedet, jószágadat, sőt életedet-is bár el-veszeffed, de a' Hitedet meg-tarcsád. *Fides enim caput est, & radix, quod servat, etiam si omnia perdas, omnia tamen rursus majore cum gloria recuperabis.* Mert a' Hit győ-

gyökere, és feje a' Keresztény életnek, mellyet meg-tartván, ha mindenedet el-veszted-is, de ismét nagyobb dicsőséggel mindeneket visszafizatsz.

O mely mélyen meczette bé a' Czimeres Sárkány Fog eszt a' Christus oktatását, a' dicsőséges nagy Aszszony Báthori Sophia szivében! Minémű veszedelmekben forgott! Férhez menvén mayd gyermekéi állapottjában, mingyárt ostromlani kezdték a' Vallásában, a' ki adott fogadás ellen pedig: kihez folyamodgyék? kitől kérjen tanácsot? egyedül maga lévén a' lelki győtrelemben. De már az előtt Istenes okos Annya meg-tanítván, a' Czimeres Sárkánynak egyik Fogát kapja: *Spes mea in die afflictionis. Jerem. 17.* En Reménységem te a' nyomorúságok napján! Meg-sem szégyenült, mert mely okosan viselte magát mind azokban, maga Istenes álhatatósága megmutatta: soha Vallása ellen nem szólathatták. Sokszor mondotta Lorantfi Sufanna Fejedelem Aszszony: minden jószágában, és igazságában meg-nyugottam a' Menyemnek, csak a' Vallás dolgában hi-hetnék neki. Meg mutatta mondám nagy buzgó Isteni Szeretettel tellyes cselekedete az ő álhatatóságát; mert mind egyetlenegy Fiát az igaz Vallásunk ismértségére vezette, mind pedig Udvára népt. De hogy győzném elő számlálnyi igaz vallása mellett el-köve-tett felséges cselekedetét!

Ellene támadtak seregekkel, fegyverrel; jószágra reá rohontak, gyűlöltek, rágalmaztak, üldözték. Többet költött ötven-ezer tallér-nál ennéhány éftendőők forgásában Religioia, s-igaz Vallása mellett. O drága, ritkán találando gyémánt mostani Világban! Nem hogy költenének, de csak szóval-is Vallásunkat oltalmazni vagy nem merik, vagy nem akariák. Sőt sokszor még Vallásunkon valók-is ellene támadtak (mind ezeknek bizonyosága vagyok;) de ugyan csak meg nem csökkent; a' fejét erőssen oltalmazta, az az, a' Hittet; nem gondolván semmi javainak veszedelmével, mondván: másban örömet kedvezek Felebaratimnak a' miben lehet, de Hitem ellen senkinek tetczeni nem akarok, ha minnyáian ellenem támadnak-is, sőt örömmel viselem az ollyat; elméjében forgatván édes Idvözítőjének mondását. *Matth. 24.* gyűlölségben leszte minden Nemzeteknél az én nevemért.

Es midőn a' mostani bódogtalan Zurzavarra nézve, édes Fiát-is

a' gonofz praktikával el szakasztották túle, nyilván kiáltották : Már birhatunk egy Afzszonyyal. De ugy sem tompúlt meg a' Cziperes Bathori Fog. hanem Istenében bizván, annál inkább keménykedett, ugy hogy, igaz Religjonknak Oltalmazásában fenkitül ugy nem tartottak, mint túle : Ehez szolgálván, a' mit *Elizius* ír *L. 15. c. 21.* egy nagy Sárkányrol. India országában egykor Nagy Sándor, midőn maga Táboraival a' mezőn volna, meg halván a' Tabor rögzőlődését egy nagy hetven könyöknyi Sárkány, ki kezdte mászni a' barlangból nagy zúgással, és ziszogással; melyet meg látván Nagy Sándor, és az ő Tábora, igen meg rémülének, s-el nyomultak előle. Nagy retentést szórzott ez a' nagy bestia. De bizonyára nagyobb volt Vallásunk Ellenségit, és Taborait meg, ijesztényi Bathori Sophia Cziperes Sárkány Fogával, Religjonknak magasztalásával, és oltalmazásával, ugy hogy nem csak el nyomulnának előtte, de ugyan futnának.

Obizonyára erős, dicsírete: Afzszonyállat, Magyar Judith Bathori Sophia nagy Fejedelmi Afzszony, bölcs Salomon nagyra magasztaló szép szavai szerént : *Mulierem fortem quis inveniet? procul & de ultimis finibus pretium ejus. Prov. 31.* Erős Afzszony állatot ki talál? messzéről, és az utolsó határokról annak az ára. A' Főlséges Római Császár is, azon dicsírete igékkal méltóztatott fel magasztalni Bathori Sophia nagy Fejedelmi Afzszonyt. Tisztesség, bocsület mindennek: Adgyatok ilyen példát mást Magyar Országban, kegyes Halgatóim. Azért adta Isten ez a' nagy bátor szívű Bathori Sophiát, hogy többen kővefsék dicsőséges példáit. Adgy édes istenem fokaitlyet meg romlott Országunkban! *Pro DEO & Religione.*

Imé a' második Sárkány Cziperes Fog kőverkezik. *Pro Rege, & Patria.* A' Királyért, és Hazáért. Főlséges Császár, és egész Magyar-Ország! veletek bizonyítok, ha el nem követte-e' mind azt, ez a' dicsőséges Bathori Sophia Fejedelmi Afzszony, a' mit egy igen kiváltképpen való nem maga privatumát, hanem a' közönséges Jót, és meg maradt szerető Tag el szokott követni! Iria *Justus Lipsius L. 1. c. 7.* Görög országban Spartánufok királyának Cleomenesnek Anyjáról Cratesicleáról, hogy Fia országa veszedelemben forogván, segítséget kelle kérni Egyiptus Királyától Ptolomeustól; de ez Zalogul Cratesicleat, és a' Fiát kérte, mely dolgot meg nem mervén mondani az Anyának Cleo-

Cleomenes, csak törődött. De meg tudván a' bátor szívű Afzszony, monda a' Fiának: kűly-el engem a' hol hazámnak szolgálhassak, semmi veszedelemmel sem gondolok. Nagy szeretet egy Afzszonyba Hazá-ia-hoz, Királyá-hoz.

Nézd kegyes Halgatóm, a' mi bátor szívű Cratesicleánkat Bathori Sophia Fejedelmi Afzszonyt. Nálam a' Levelek, melyekben Királyia Hűségétől elszakasztani igyekeztek, fel tévén a' fok tüzes, és veszedelmes fenyegetődéket. O Bathori erős, és álhatatos Fog! meg mozdíthattak-e' helyedtől? Nem bizonyára, teleletet adván: ha minden Javatul meg fosztyák is, meg nem mockollya Nemzetségét, nagy hírű Bathori Familiát. azon kívül is csak maga egyedül lévén már azon dicsőséges Familiában, gyalázatossá koporfoiba szállani nem akar. O erős Magyar Judith! mennyi szer kiáltották az Ellenségek az ő Szolgainak: Ha mellénk állott volna az Afzszonyotok, már régé nyertesséklettünk volna.

Innen a' rettenetes fok károk szenvedése, Jóságának pusztítása, égettetése, ártatlan embereinek meg ölettetése, sokkal inkább ellenne hogy sem mások-ellen. Méltán mondottad Főlséges Királyunk, Bathori Sophia Fejedeleme Afzszony felől: *Ecce Mulierem fortem.* Imé az erős Afzszony-állat. Mert bizonyára Cziperes Sárkány Fogával erősfen viselte magát haláláig Főlséged Hűsége, és Orzága mellett, Könnyen meg vonhatta volna magát maga Erőlségébe mint mások; de szeretet nem csak szóval, hanem pénzének fogyasztásával, törődésével, sok Vitéz embereinek koczskáztatásával, s-vére hullásával mutatta hozzád, mint Királyához, és Orzághoz. Ezeken kívül is mely nagy dolgokat vitt végbe, melyek Titokban vannak, Főlséged, és az Ország mellett, én tudom. Adgy isten többet ilyen Magyar Juditot nyomorult országunkban! *Pro Rege & Patria.*

Az harmadik Cziperes Sárkány Fogával maga Lelkét oltalmazta, s-annak szerzett ékelségeket, *Pro anima, & Virtutibus.* Ezzel tellyesedik be Pradikatióm elein fel-vett lge: *Fortitudo, & decor indumentum ejus. Prov. 31.* Erőlség, és éketség az ő öltözete. De ezeknek elő számlálására sok Orák kívántatnának. Engedek az időnek.

O kegyes természetű Fejedelmi Afzszony! Mely nem üressen viselted a' Kegyelmes Nevezetet! Arra nézve még Erdéli Nagy Afzszonyságodban is, kik idegé országból, valók láttak, s-veled szállottak, Tetsbé szállott Angyal-

Angyalnak neveztenek. Ugy alkalmaztatta Fejedelmi Méltóságát, hogy semmi kevélység bé ne férne; tudván 1. *Petr. 5.* hogy az Isten a' kevélyeknek ellenek áll, az alázatofoknak pedig malasztot ad, *Iria Bodinnus L. 4. de Republ.* hogy az ő ideiben egy Indiai Király, feleségén, és gyermekén kívül, másfokkal nem szóltott, se magát nem mutatta, hanem a' szolgái között eggyel adatott feleleteket, egy Iyukas nád által. Más Király: csak úveg által szóltott másfokhoz, úgy gondolván maga méltóságát inkább felmagasztalni. Gorombakevélység. Emberi számból kiöltözött dagályosság. Közép úton járt a' Kegyelmes Nevezetet viselő Méltóságos Báthori Sophia. Se igen közönségsé, se igen magányosá nem tette magát. Jobbágyival, és igye-fogyottakkal mikor kívántatott, őrmest befűzlett, mondván fokszor előttem, nagy foházkodással, Illyenné teremphetett volna az Isten engem. Aldáséék szent Neve.

Innen származott a' nagy könyörületesség, és szegényekhez való Irgalmasság; mondván fokszor: Boldogok az irgalmasok, mert ökirgalmasságot nyerne, *Matth. 5.* Ahoz-képest, soha soha szegény üres kézzel tüle el nem ment. *Manum suam aperuit inopi. Prov. 31.* meg nyitotta kezeit a' szűkölködőknek. Minden szerzeteseknek Jó-tévő Annyá volt, ellenség előtt szaladónak befogadója, s-az ellen oltalmazója, meg folytattaknak segítője. meg sebesítettettek gyógyítatója, mint erős torony, mindeneknek szállás adója. Javaiból defmát rendelt az Isten tisztességére. Templomok, Kápolnák építésétől, Istenes Fundatioktól, Hasznos könyveknek ki nyomtatásátul pénzét nem szánta. En javallásomból ugyan, de magának-is nagy kedve volt hozzá. Egy nap sem mult-el, hogy ne adott volna Alalmisnát, mondván; magamnak gyűjtőm én aszt. Am bizonyára igaz-is. mert mind ilyen boldogtalan haborúságos időkben-is fok, meg számlálhatatlan károkat valván javaiban, iofágiban, marháiban; de még-is úgy meg sokasította Isten, hogy fokkal inkább bővelkednék, hogy sem az előtt, adván Isten szent áldását reáia, mint Sz. Jóbba a' fok kárai fzenvedése után. Azonban más Világon-is se a' moly meg nem eszi, se a' rosda meg nem emészti a' hova gyűjtötte fok alalmisnát. Azért: *multa filia congregaverunt divitias, tu supergressa es universas. Prov. 31.* Sok leányok gyűjtöttek gazdagokat, te fölül halladtad minnyaiokat.

Aszt

Azt a' szép lelki öltözetet, és kincset, kívált-keppen való Imádságival, és ahítatósággal szőrzötte magának, tudván, hogy *Pietas ad omnia utilis. 1. Timoth. 4.* Az Isteni tisztelet mindenekre hasznos. Minden nevezetes Innepekre meg, gyonván, és Kommunikálván; maid csak nem minden cselekedeti előtt a' szent keresztnék ielével erősítette lelkét; napiában fokszor térdén álva könyörgött Istenének; a' háromszori cselekedetkor minden nap Istennek Szent Annyát tisztelvén, le-térdepelve imádkozott, akár mi dolga volt-is akkor; s-a' halotkakért való solttárral meg-is toldotta azon Imádságát; minden szerdát meg böjtölt; a' hetfőt-is fok esztendőök forgálya alatt, hanem osztán en tetezőfemből egésségtelenségére nézve, más devotiora változtatta azt; péntek napokon vajafat nem ett; a' nevezetes Boldog Aszfzony napiainak eltit mindenkor meg böjtölte. Hogy mások-is, és Udvara népe az Istenes ahítatóságot elkövetnék, oka volta a' szép rend tartással; meg lévén minden Innepnapokon, Vasárnapokon az énekes Mise, és Predicatio, minden nap elvise felé a' Litániák éneklése. Mely szent rend-tartást sohul Magyar orfágban fenni nem tudok oly alhatatofsan, és perfectioval.

Imádságinak, és szokott könyörgésinek veleie ez volt: az ő szent fiának vére hullásáért adgya meg Isten. Midőn Josue hárczolt Amaleitakkal, Moyses a' halmon imádkozott, és mihiént kezei elfáradván se csüggöttek, az ellenség hatalmot vett Istraél fiain; eszre vővén eszt Aaron és Hur, *Sumentes lapides posuerunt subter eum Exod. 17.* követ vővén aláiá tévők: úgy osztán keze el nem fáradván Moysesnek, Istraél fiaie' volta a' győzedelem. Micfoda kő voltaz, mely oly foganatofá tette Moyses imádságát? *Lippont in in Catena:* Amely darab kőzfik-la Moyses alá tétetett, Christust iegyezte, kit megigirt volt a' Világnak az Isten, hogy mindent annak érdemével viszen az ember véghez. Ennek a' JESUS Christus érdemének hatalmaságát tudta az Istenes Báthori Sophia Fejedelem Atzfzony, s-azért volt mindenkor Imádságinak velőjez: az ő szent Fiának vére hullásáért adgya meg Isten. A' mint hogy Halálához-is úgy készült Istenes ahítatósággal, mint igen tökéletes Keresztény emberhez illik.

Hogy eszta' drága lelket Isten magáénak mutatná lennyi még életében-is; mennyi fok keresztekkel látogatta ő szent felsége. Tenger az, Tenger. Lelkében prösölterett, midőn még mayd gyermek korában

ban az igaz Vallásában háborgatták. Méltóságos Urának véletlen halála, és egyvetlen egy Fiának, mely nagy keferűségére volt: igaz Vallása miatt mennyi üldözést szenvedett? Jóságában való fok kár vallásokat? másféle keferűségek száma-nélkül folytogatták, úgy hogy sokszor mondaná nékem: nem felejt-e engem az én Istenem. Ugyan nem lehetek én keresztnélkül. Dicsírtelesség Szent Neve.

Ez ám az, a' mit Isten Iffaiás Popheta által mond azoknak, kiket szeret: *coronans coronabit te tribulatione*. c. 22. Környékeztet meg környékeztet téged háborúsággal. a' Deák szó, *coronabit*, meg koronáz. Hát kiket Isten szeret, az-e' a' iutalom, hogy háborúsággal koronázza meg? Ugy vagyon. s-az Isteni szeretetnek iele; s-azért mondotta Sz. Pál. 2. *Timot. 4. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, de reliquo reposita est mihi corona iustitiae*. Jó harczot harczoltam, a' futást elvégeztem, a' hitet meg tartottam; végeztet el tétetett nékem az igazságunk koronája. Harczoltam, futottam, hitem mellett szenvedtem, fártattam; mert te bocsáttad Isten azokat én reám, azokkal koronáztad engem, mutatván hogy szeret, s-azért várom azokért az igazságunk koronáját.

Gonofzakarói, kik csak az egy Igazságért voltak ellene, mert más képpen soha senkit nem igyekezett meg bántani, meg háboritván, csak azt szokta mondani: az Istenre hagyom; tutta hogy párt fogóia léfzen az Isten. A' mint olyanról írta Sz. Bernard, hogy szent Malachiást szemtől szembe gyaláztat egy gonofz nyelvű Afzizony, kopasznak, hypocritának nevezvén, s-más ként-is mocskolván. de a' Sz. Malachiás nem felelt, hanem: *Dominus respondit pro eo*, az Ur felelt meg érte; csak hamar meg bolondult, s- gyalazatosán meg hala. Istenre hagyván Bathori Sophia Afzizony-is fok meg bántódását, szemlátomást fogta Isten pártját, s-meg büntette gonofz akaróit, kit magam-is tudok. Ha pedig valaha, valami keménységre kellett fakadni, a' nagy igazság, s-nagyob Jo hozta magával, de úgy-is soha rágalmazásra, és ember szólásra nem fakadtott gonofz akarói ellen-is; a' mely dolog ritka gyémánt. Ennyi fok keresztekkel látogatván Isten ő szent Felsege, még-is maga Istenes invétioia szerént többet rakott magára, mint a' jó méhecske, minden virágocskárol szedegetvén a' mézet: azért testének nem kedvezett mód nélkül, azt nem gyengéltette, úgy anyira, hogy egy közönséges

Nemes

Nemes Afzizony nagyob szorgalmatossággal keresi kedvét testének, maga alkalmatosságra nézve; itala igen nyomorult volt akarattya szerént; mikor leg-iob ízűen esett valamelyik étet, abba hatta; minden esztendőben egy leg kedveseb gyümölcstől el fogta magát. Ezek kicsiny dolgoknak látezanak, de bizonyára nagyok, még pedig ilyen méltóságos Afzizonyban. Tanulmányokat testeteket gyengéltető, s-annak igen kedvező Világ fiai, s' leányi, *Mortificate membra vestra, quae sunt super terram*, Coloss. 3. fanyorgalsátok a' ti-tagjaitokat, melyek a' földön vannak.

Nézzétek kegyes Halgatoim, mely inventió az Isteni igaz szeretet, mely okos az, mely nyughatatlan, minden új találmányokkal akarja az olyan lélek Istenét szeretni. A' Czimeres Sárkány Fog, mely mélyé metéztette volt bé BATHORI SOPHIA Afzizonynak szívébe a' Haláladnak gyönyörű elszöktét, melyről Sz. Pál, *Gratias agentes semper pro omni in nomine Domini nostri JESU Christi DEO*. Ephes. 5. Halálakat advén mindenkor mindenekért a' mi Urunk JESUS Christusnak nevében, az Istennek. Ugy vagyon, az én oktatásomból-is lett; de nagy serénységgel követte, és ültotta. Valamennyi csöp víz vagyon az én Tartományimban lévő vizekben, s' azoknak fenekein fővény, s-azokban Halak, mind annyi halákat adok néked Isten, velem tett fok jó voltodért. Valamennyi Marhákkal meg áldottál Ur Isten, és Jobbágyim, s-azoknak mennyi szőr szálak vagyon, mind annyi halákat adok néked azokért. Valamennyi buzával, gabonával, zabbal, kölesel, árpával &c. meg áldottál én Istenem, és Jobbágyim, és azok mennyi szemekből állók, mind annyi halákat adok azokért te sz. Felsegednek, mert méltó vagy, hogy vég nélkül áldassal. Így cselekedett mindenekben &c.

Mint tetezik ez néktek kegyes Halgatoim? hidgyétek-el, hogy gyönyörködött a' Fölséges Isten az ő kedves Leányának edgyűgyű szép áldásában, és tisztetiben. O drága Három Czimeres Sárkány Fog! O minden jókat magatokban foglaló három erős Fogak! Minden hizelkedés, és kedvezés nélkül mondom, edes kegyes Halgatoim: hogy nincs olyan ki-gondolható Jóságos cselekedet, melyel drága lelket fel-ölköztetni nem igyekezett volna ez az előttünk fekvő Mól-

tóságos Bathori Sophia Feiedelmi nagy Afzszony. E' következendő
eggyel fejezem be.

Volt még egy drága gyémántya Báthori Sophia nagy Afzszony
Czimeres Sárkányának. Emlekezetet tézen *Plin. L. 37. c. 10.* Es
az ökönyvből *S. Isidorus L. 16. de Originibus c. 13.* egy drága kőről;
mellyet *Dracontianak* neveznek; a' Görögök, *Cardia*, az annyit tézen
mint Sziv. mertakar mely részét nézze-is az ember, a' sziv-nek formá-
iát láttya azon. Ez a' kő a' Sárkánynak homlokában szokot nőnyi;
és ha kifoda magaiéva akarja tenni, minek előtte meg hallyon a' Sár-
kány, addig kel véle banni, mert ha meg-hal, a' kő-is el enyészik. Ar-
ra pedig a' drága fziyes köreigy tesznek izert: A' Sárkánynak jó szagú
eledelt adnak, hogy azzal el telvén, igen el aluggyék, s-olykor úgy úf-
sék, hogy el szedülvén a' feie ne érezhesse.

Igy cselekezik az ördög. Eledetben a' drága kővedet magának
kivánnya, tudván azt, hogy életbe érdemelhetes Jót, vagy gonosz-
szat. A' végre oly étkeket főz, és elődben ad, mellyekből ha eszel el
aluggyál, s-a' ióra való reftségben el merül, győndörűséget, élelt, italt,
hayia-huyiát. mint a' Tékozlo Fiuval, és a' Duz-gazdaggal cselekedett
volt. Az Isten-is kéri, *Fili probe mibi Cor tuum Prov. 23.* Ad nékem éam,
leányom, a' te fziwedet. El nem alutt vala a' mi Czimeres Sárkányunk.
femmi bolondító ételnek, italnak nem atta magát. meg tartotta, s-meg
örzöttea a' drága kővet, a' fzivét, az ő Istenének; nem ragadván femmi
Világi Jóhoz, úgy hogy Istenétől el-szakaszthatná, tartván Sz. Pállal,
mindeneket, *omnia ut stercora arbitror, ut Christum lucrificiam Philip. 3.*
mint a' ganeit, hogy a' Christust meg nyeriam.

Imé azért kegyes Halgatoim: Valami Nagy, Nevezetes, Jó, Di-
csiretes, örök jó emlekezetre méltó volt, az Uri, Palatinusi, Feiedel-
mi, Cardinályi, Királyi Bathori Familiában, Ezer két száz, s-tőb elz-
tendők forgásaalat: azokat mind a' nagy méltóságú, igaz, kegyes, jó
erkölcsű, szelid, irgalmas, Isteni szeretettel tellyes, Vallásá mellett buz-
go, királya mellett állatatoson Hiv Bathori Sophia Feiedelem Afz-
szony Czimeres Három Fogában szemlélyük.

Bathori Vitus, Opus, Gábor, és első Bathori István erős, és bá-
tor szivét. Második Bathori István, királya mellett valo nagy Hivse-
gét. Harmadik Bathori István Lengyel Király bölcsességét, Szeren-
csé-

cséjét. Bathori Christoph Feiedelem, Vallása mellett valo nagy buz-
góságot, és sok jószágos cselekedetét. Báthori Cardinál, és Feiede-
lem Istenes erkölcsit, és sok szenvetését. Harmadik Báthori An-
drásnak Sophia édes Attyának szelid, csendes, kegyes természetét.
Es noha ez az Országokra dicsegetessen ki terjedett nagy Fami-
lia, mint Noé Bárkájának Machinája egy könyöknyin végeződött-el,
egy kis koporsóba szorult. Báthori Sophia nagy Afzszony balála-
val, nem csak a' Méltóságos Rákoczi Háznak, de még e' romlot
Házának-is nagy csorbájával: Elnyi fog mind azon-által, örök jó
emlekezetben, az ő Három Czimeres Fogával: *Pro DEO, & Religi-
one; Pro Rege, & Patria; Pro Anima, & Virtutibus.* Az Istenért, és
Religioért; A' Királyért, és Hazájért; A' Lélekért, és jószágos-cse-
lekedetekért. Mert *Fortitudo, & decor indumentum ejus.* Erőtség és é-
kesség az ő öltözete.

Már vég búcsút vészen; soha többé senki Báthori Nevén ebből
a' Familiából nem bucsúzik. Elsőben-is kegyelmes Jó Királyom,
Főlséges Császár LEOPOLDUS, Isten legyen veled: Hozzám
mutatott nagy kegyeségedet alázatossan köszönöm. Három erős
Czimeres Fogamnak Jeleül hármat követtem el életemben. Bizony-
ságom az Isten, ő szent főlsége után, életem egészen a' Te Hűsé-
gedre volt fel-szentelve utolsó orámig. Eörökös ellenségem volt, va-
laki Te Majestásodat kicsinyitette: Te felséged mellett viselte magát
erőssen az én Három Czimeres Sárkány Fogam. E' háromért, há-
rom kegyelmedet kérem holtom után-is. Catholica Religio nek i-
ránt el-kezdett, és el-rendelt jó-szándékimat a' jószágokban prote-
gálni: Engem Jó emlekezetben tartani: Az én édes Unokáimhoz
Atyai kegyes ótalommal lennyi. Ismét maradgyon veled az Isten,
és királykodgyál szerencsésen.

Hozzátok szállok, Apatók Annjától, Báthori Fanak gyönyö-
rű Csémetéi, édes Unokáim, kicsiny Rákoczi Ferencz, és Rákoczi
Julianka. A' Czimeremen három Sárkány Fog volt: Hármat kiva-
nok tületek. Isteni lángozó szeretetet, s' abbol származó Vallá-
sunk mellett-való buzgóságot; királyotokhoz igaz Hűséget, s' abbol
folyó Hazátok Jo vára való kétségét. Jó keresztény életet, s' abbol
aga.

tóságos Bathori
eggyel fejezem b

Volt még

Czimereres Sárk
az 8 könyvből
mellyet *Draconi*
mint Sziv. mer
iát láttya azon
és ha kicsoda m
kány, addig ke
ra pedig a' drág
eledelt adnak,
sék, hogy el sz

Igy cselel
kivánnya, tud
fzat. A végre
aluggyal, s-a'
hayia-huyiát
volt. Az isten
leányom, a' t
femini bolon
örzöttea' drá
Világi Jóhoz
mindeneket
mint a' gane

Imé az
csíretes, örö
mi, Cardin
tendők fore
erkölcsű, f
go, királly
fzony Czir
Bath
tor szívét.
gér. Ha

30 (15) 30
ágazó szép Virtusokat: Ez a' három téfzen nagyokká Titeket e' Vilá
gon, és a' más Világon. Erettem, titeket hasznosan szerető Nagy
Anyátokért Imádkoztassatok: maradgyon életetek isten áldásában.

Minnyajari, kiket az igaz Atyafuság, vagy Rokonság, vagy
szeretet a' Bathori Házhöz kapcsolt, Istennek kegyelme szálljon re
átok, ha vétettem, meg-bocsássatok.

Magyar Országi nagy Uri, és Afzszonyi rendek, túletek bu
csuzom: Láttjátok nincsen olyan Nagy, hogy egy könyöknyire,
egy koporsónyira ne szorullyon. Ti-is minden Nagytul, Világi Jótul,
Széptúl meg váltok. A' mint akkorra akarnátok, hogy utánnotok va
loknál Jó emlékezetben maradgyon Eltetek, ugy En-is kívánom
Túletek. Adgyon Isten holtotok-után-is boldog nagy Urasagot, és
Afzszonyaságot.

Túletek-is kik szolgái, avagy szolgálat kötelességgel Afzszonyot
tok, bucsúzom. Adgyon Isten sok Jót Igazságtokért. Vététe, Mi
denektúl. Soha se nagyot, se kicsint meg bántani nem igyekeztem; Sőt
mindennek kedvezni lehető képpen. kedvezzetek Ti-is minnyajari
Jót mondván holtom-után-is, és örök boldogságot kívánván.

Fogjátok már, vigyetek-el a' Tellyes Sz. Háromságnak Házá
ban. Annak tisztségére építtettem azt a' Templomot. Aianlyátok
Lelkemet annak a' fölséges Titeknak. Hogy az örök Atya, szereteti
ben vegye. Az örök Fiú, drága Vérének érdemével értesse. Az örök
Sz. Lélek, Mennyei Aianlékokkal ékecsse. Hogy én-is azt a' Fölséges
Sz. Háromságot Imádván, minnyajátokért kériem, hogy az örökké-va
lo Boldogságnak Társaságába vegyen be. *In nomine Patris, & Filii, &*
Spiritus Sancti. Amen. Atyának, és Fiunak, és Szent Lélek Istennek ne
vében. Amen,

regis et in sancto patre.
DS. BALLAGI ALADÁR

